Čo je teológia – 2. časť

written by Drahoslav Vajda | 1. januára 2026

Druhy náboženskej autority

Medzi kresťanmi sa vedú početné diskusie a debaty o najrôznejších témach. Pri týchto debatách často dochádza, alebo môže dôjsť, k nedorozumeniu v dôsledku zlyhania rešpektovania zdroja autority alebo nerozpoznania rozdielnosti zdrojov autority diskutujúcich.

Čo je pre nás a malo by byť aj pre iných najvyššou a konečnou autoritou v duchovnom živote a v otázkach viery? Táto otázka by sa mohla zdať zbytočná už aj z dôvodu, že najčastejšia odpoveď na ňu, ako celého spoločenstva, tak aj jednotlivcov, je: „Pre nás a pre mňa najvyššou autoritou je Boh a jeho slovo zapísané v Biblii". Pri pozornejšom skúmaní života spoločenstva a jednotlivcov však, žiaľ, zistíme, že to tak nie je. Preto akékoľvek pojednanie a rozhovory, predovšetkým o základných kresťanských náukách, treba začať uvedomením si zdroja autority účastníkov debaty.

Úvahu o autorite je najlepšie začať pochopením pojmu *náboženstvo*. *Náboženstvo* je možno definovať rôzne, ale jedna z jednoduchších definícií je tá, že náboženstvo je *hľadanie zvrchovaného, nadprirodzeného*. *Biblické náboženstvo je náboženstvom zjavenia*. Je to viera, že Boh sám seba zjavil ľudstvu. Keď človek prijme sebazjavenie Boha v Kristu, do popredia sa dostáva otázka autority.

Otázka autority

Čo máme rozumieť pod autoritou?

Autorita je právo a moc vyžadovať poslušnosť. To je pre mnohých problém, lebo ak prijateľnou autoritou je len to, čo prijímajú dobrovoľne a vedome, ťažko hovoriť o prijatí a podriadení sa autorite.

Z pohľadu kresťanskej viery najväčšie právo a moc vyžadovať poslušnosť má Boh, lebo on je Stvoriteľ a Pán všetkých ľudí a vecí. Ak prijmeme toto stanovisko, tak otázka autority sa stáva otázkou hľadania Božej vôle a jeho pohľadu na akúkoľvek vec a situáciu. To nás vedie k otázkam: *Ako sa stretnúť s Bohom a zistiť jeho názor a vôľu? Pripravil Boh nejaký zdroj, z ktorého môžeme poznať pravdu a tak sa podrobiť jeho autorite?*

Zdroj a druhy autority

Po celé stáročia počúvali kresťania množstvu hlasov, ako zdroju konečnej autority. Celú históriu ľudstva ľudia sú vedení k prijímaniu tých najrozličnejších autorít. Pred človekom všeobecne stojí otázka: *Na akom základe mám veriť?* Veriaci sa pýtajú: *Na základe čoho (akého prameňa) mám veriť a jednať? Ako prichádza Božie zjavenie k jednotlivcovi a ako Božie zjavenie pôsobí na spôsob života ľudí?* Tieto otázky obracajú našu pozornosť k zdroju autority.

Zdroje autority môžeme približne rozdeliť do dvoch kategórií: na *autoritu vonkajšiu* a na *autoritu vnútornú*. V oboch kategóriách sa berie vážne úloha Biblie ako Božieho zjavenia ľuďom, avšak v niektorých smeroch sa líšia.

Do kategórie *vonkajšej autority* sa zahrňujú ako autoritatívne zdroje tie, ktoré sa nachádzajú mimo jedinca. Obvykle sú označované ako *kánonická*, *teologická* a *eklesiologická* autorita.

Kánonická autorita Tu sa prijíma, že biblické materiály, ako ich obsahuje kánon Písma, t. j. 39 kníh Sta ého zákona a 27 kníh Nového zákona, sú inšpirovaným a autoritatívnym Božím zjavením.

Biblia hovorí k našej viere a k nášmu životnému štýlu jasne, zrozumiteľne a definitívne. Biblia má autoritu z dôvodu svojho božského autorstva. Biblia hovorí jasne v základných pravdách, ktoré predkladá. Všetko a predovšetkým otázky viery a morálky, podliehajú preskúmaniu Bibliou. To znamená, že aj teológia musí mať výslovnú oporu v Biblii alebo: *musí z Biblie vychádzať.* Ak tomu tak nie je, potom takáto teológia, či učenie, musí byť odmietnuté. K tomuto pohľadu na zdroj autority je treba ešte dodať, že Biblia musí byť patrične vykladaná. Otázke výkladu Biblie treba venovať náležitú pozornosť.

Teologická autorita V tomto prípade ako zdroj viery a morálky sú brané vyznania a kréda[1)]. Cirkev v raných storočiach, ale tak tomu je až do dnešných dní, vyjadrovala svoju vieru vo formuláciách a krédach. Jedným z najstarších je *Apoštolské krédo* (Apoštolské vyznanie viery; *Apostolicum*).

V priebehu histórie boli prijaté ďalšie prehlásenia viery a veriaci sa ich pridŕžajú, aby tak dosvedčovali ústredné body svojej viery. Tieto vieroučné prehlásenia majú pre cirkev svoju hodnotu a opodstatnenie, lebo pomáhajú pri bohoslužbách zameriavať sa na kľúčové momenty viery. Sú však príliš všeobecné. Určite sú dôležité, vrátane Apostolica, ako podklady, na ktorých môžeme budovať výklad kresťanskej viery, ale nemôžu poslúžiť ako konečný zdroj autority.

Hlavným problémom tohto pohľadu na zdroj autority je skutočnosť, že mávajú sklon pripisovať vieroučným prehláseniam dôležitosť prevyšujúcu dôležitosť Biblie. Sú cenné a hodnotné do tej miery, nakoľko sa s Bibliou stotožňujú a kryjú. Treba si uvedomiť, že v žiadnom prípade nemôžu nahradiť biblické zjavenie.

Eklesiologická autorita V tomto pohľade na zdroj autority sa prijíma a tvrdí, že vo všetkých veciach viery a morálky konečnou autoritou je cirkev. Obyčajne toto chápanie býva kombinované s kánonickým a teologickým pohľadom na autoritu. Biblii sa pripisuje dôležité miesto, ale údajne musí byť vykladaná tými, ktorí majú na to zvláštne vzdelanie a sú na túto úlohu vybraní.

Často sa toto eklesiologické chápanie autority vyjadruje prostredníctvom pozemskej oficiálnej hlavy cirkvi a to či už jednej osoby, alebo skupiny osôb. Pretože sa táto osoba (alebo skupina osôb) v rámci komunity nachádza vo vedúcom postavení, všeobecne sa predpokladá, že je v náležitom vzťahu k Bohu, aby jeho pravdu oznamovala cirkvi.

Bez akéhokoľvek znižovania Bohom daných vedúcich treba si uvedomiť, že takýto prístup k autorite je do značnej miery ohrozovaný skazenosťou – zneužitím moci pre sebecké účely alebo iné hriešne žiadosti. Navyše: obyčajne výklad Písma robí za celú cirkev len jeden alebo niekoľko jedincov. Tým sa väčšine veriacich bráni konfrontovať sa s biblickými pravdami priamo.

Do tohto druhu autority by sme mohli zahrnúť aj tzv. *mienku cirkvi* (*názor cirkvi*, alebo tiež: *mienku cirkevného spoločenstva, mienku komunity*). Nemali by sme prehliadať názory a vieru našich spoluveriacich, ale ani toto nemôžeme prijať za konečný zdroj autority, nech by ho hlásal ktokoľvek. Je veľmi ťažké dospieť k zhode názorov. Okrem toho, ak táto tzv. *mienka cirkvi* je našou konečnou autoritou, akýkoľvek konflikt názorov vedie do slepej uličky, pretože nad ňou už niet žiadnej autority. Okrem tohto, história nás učí, že počas stáročí nebola *„mienka cirkvi“* v zhode s *„vierou raz danej svätým“* (Júda 3).

Ďalšie autoritatívne zdroje Božieho zjavenia zahŕňame do kategórie *vnútornej autority*. Tu sa hľadá zdroj autority vo vnútri jedinca. V tomto presvedčení predchádzajúce zdroje sú považované za druhotné, resp. sú nejakým spôsobom prepojené a skombinované s vnútornými zdrojmi autority. Za vnútorné autority sa bežne berú *prežitok ako kresťanská skúsenosť* a *ľudský rozum*.

Prežitok ako kresťanská skúsenosť Prvým vnútorným zdrojom autority je *prežitok* (zážitok,

prežívanie). Jedinec je uvádzaný do vzťahu s Božím zjavením na úrovni *rozumu, vôle* a *citov*. Pretože človek je celistvá osobnosť, účinky v ktorejkoľvek z týchto oblastí sú *pociťované* alebo *prežívané* aj v ostatných oblastiach a to súčasne alebo následne.

Nemôžeme poprieť, že Božie zjavenie ovplyvňuje a pôsobí na celú bytosť človeka, ale toto niektorí posúvajú ďalej tým, že *prežitok* (*zážitok*) považujú za opravdivý zdroj autority záväzný pre morálku a vieru. Tvrdí sa tu, že len tie pravdy, ktoré jedinec prežil ako pravdivé, môžu byť prijaté a vyhlásené za pravdivé aj pre ostatných. Aj keď hodnotu prežitku pri uchopení Božieho zjavenia nemôžeme prehliadať, nemôžeme ho považovať za zdroj autority, pretože tento postoj má dva hlavné nedostatky:

V našej skúsenosti s Bohom musíme rozoznávať medzi pravdou o Bohu akým on je a našimi osobnými ohraničenými názormi a predsudkami. Ďalším je, že človek je padlá bytosť. Prežitky bývajú premenlivé a ich príčiny sa nedajú ľahko rozoznať. Spoľahlivý zdroj autority sa musí nachádzať nad premenlivosťami, ktorými sa vyznačujú prežitky a skúsenosti a musí prežitku poprípade protirečiť a korigovať ho. Teda prežitok, ako autoritatívny zdroj Božieho zjavenia, nie je spoľahlivý.

Ľudský rozum ako autorita Podľa tohto názoru kresťanská pravda sa zakladá na tom, čo môžeme o Bohu vedieť pomocou logického myslenia. Ľudský rozum sa za zdroj autority začal považovať predovšetkým s príchodom osvietenstva v 18. storočí, aj keď svojich zástancov mal už oveľa skôr.

Sme stvorení podľa obrazu a podoby Božej. Naše rozumové schopnosti sú súčasťou tohto stvorenia. Preto používanie rozumu pri prijímaní Božieho zjavenia samo o sebe nie je zlé a nesprávne. Rozum (logika) je dobrým služobníkom Božieho zjavenia, ale nie je jeho dobrým pánom, lebo rozum stvorených bytostí nemôže v plnosti pochopiť a obsiahnuť svojho Stvoriteľa.

Každý zo spomínaných prameňov je niečím užitočný, každý ku kresťanskej pravde niečím prispieva, ale ani jeden z nich nie je dostatočným k tomu, aby bol konečným zdrojom autority.

Konečná a najvyššia autorita

Konečný prameň autority je sám trojjediný Boh tak, ako je známy skrze slová Písma. Pre teológiu a veriaceho je najlepšie, keď za konečný zdroj autority je uznávaná a prijímaná Biblia a Svätému Duchu umožňujeme sprostredkovávať zjavené Božie slovo. Svätý Duch, ktorý inšpiroval písanie Biblie, vedie aj rozum a srdce veriaceho. Biblia sama je dostatočným vodidlom a mierkou viery a mravov. Boh prehovoril a hovorí prostredníctvom nej. Biblia je Božie slovo k nám a tak aj má byť prijímaná a držaná v úcte a v poslušnosti. Keď sa podrobujeme pod jej autoritu, poddávame sa pod autoritu samého živého Boha.

Poznámka

1) krédo (lat.) – vyznanie viery; zmýšľanie, presvedčenie

Úvaha je spracovaná s použitím nasledovnej literatúry: Stanley M. Horton a kol.: *Systematická teologie*, Křesťanský život 2001; Bruce Milne: *Skúmanie pravdy*, Návrat 1992, Praha; Charles C. Ryrie: *Základy teológie*, Třinec, BIBLOS 1994.

Súvisiace články: Kresťanstvo – Čo to je?; Čo je teológia – 1. časť; Čo je teológia – 3. časť

Umiestnené: 19. októbra 2024